บทที่ 5
สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลง และเปรียบเทียบความสามารถในการคิดเชิงเหตุผลของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะ สามารถสรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะดังนี้

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.1.1 เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงความสามารถในการคิดเชิงเหตุผลของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะ

1.1.2 เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดเชิงเหตุผลของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะ

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

1.2.1 ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ เด็กปฐมวัยที่มีอายุระหว่าง 5-6 ปี ที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนบ้านคลองขุด อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ เด็กปฐมวัยที่มีอายุระหว่าง 5–6 ปี จำนวน 20 คน ที่ศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2555 โรงเรียนบ้านคลองขุด อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม

1.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) แผนการจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะ เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดเชิงเหตุผล จำนวน 32 แผน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.5 คือ มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด

2) แบบวัดความสามารถในการคิดเชิงเหตุผล 5 ด้าน คือด้านจำแนก ด้านอนุกรม ด้านอุปมาอุปไมย ด้านสรุปความ และด้านหาส่วนที่หายไป ที่เป็นปรนัย 3 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0. 96 และค่าความเที่ยงทั้งฉบับเท่ากับ 0.79

1.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามขั้นตอนดังนี้

1) จัดสภาพแวดล้อมในสถานที่ ที่ทำการทดลองให้เหมาะสม และจัดเตรียมเด็กเข้ากลุ่มทดลอง 20 คน

2) ทดสอบเด็กกลุ่มตัวอย่างด้วยแบบวัดความสามารถในการคิดเชิงเหตุผลก่อนการเริ่มต้นจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะ

3) ดำเนินการจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะ เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดเชิงเหตุผล โดยใช้แผนการจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะ จำนวน 32 แผน จัดประสบการณ์เป็นเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 วัน วันละ 30 นาที

4) ทดสอบกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดิมหลังการจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะด้วยแบบวัดชุดเดิม และวิธีการเดิม

5) นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยวิธีทางสถิติ

1.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล มีขั้นตอนดังนี้

1) หาค่าสถิติพื้นฐานของความสามารถในการคิดเชิงเหตุผลของเด็กปฐมวัย โดยนำข้อมูลไปหาร้อยละ ค่าคะแนนเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2) หาค่าการเปลี่ยนแปลง และเปรียบเทียบคะแนนจากแบบวัดความสามารถในการคิดเชิงเหตุผลของเด็กปฐมวัยก่อน และหลังการทดสอบของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้การทดสอบค่าที (t-test)

1.3 ผลการวิจัย

ผลที่เกิดขึ้นจากการวิจัยครั้งนี้พบว่า

1.3.1 ก่อนได้รับการจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะโดยภาพรวม เด็กมีความสามารถในการคิดเชิงเหตุผลระดับปานกลาง คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.19 หลังการจัดประสบการณ์ เด็กมีความสามารถในการคิดเชิงเหตุผลระดับมาก คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.60 ซึ่งเพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 35.25 ของความสามารถพื้นฐานเดิม เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การคิดเชิงเหตุผลด้านสรุปความเพิ่มขึ้นเป็นอันดับแรก (ร้อยละ 48.75) รองลงมา คือ ด้านอนุกรม และด้านหาส่วนที่หายไป (ร้อยละ 38.75) ด้านจำแนก (ร้อยละ 30) และด้านอุปมาอุปไมย (ร้อยละ 20) ตามลำดับ

1.3.2 ผลการเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการคิดเชิงเหตุผล หลังการจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะ สูงกว่าก่อนจัดประสบการณ์ทั้งโดยรวม และรายด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. อภิปรายผล

ก่อนได้รับการจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะโดยภาพรวม เด็กมีความสามารถในการคิดเชิงเหตุผลระดับปานกลาง คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.19 หลังการจัดประสบการณ์ เด็กมีความสามารถในการคิดเชิงเหตุผลระดับมาก คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.60 ซึ่งเพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 35.25 ของความสามารถพื้นฐานเดิม เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การคิดเชิงเหตุผลด้านสรุปความเพิ่มขึ้นเป็นอันดับแรก (ร้อยละ 48.75) รองลงมา คือ ด้านอนุกรม และด้านหาส่วนที่หายไป (ร้อยละ 38.75) ด้านจำแนก (ร้อยละ 30) และด้านอุปมาอุปไมย (ร้อยละ 20) ตามลำดับ และผลการเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการคิดเชิงเหตุผล หลังจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะ สูงกว่าก่อนจัดประสบการณ์ทั้งโดยรวม และรายด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัย แสดงว่าการจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะสามารถส่งเสริมความสามารถในการคิดเชิงเหตุผลของเด็กปฐมวัย ด้านจำแนก ด้านอนุกรม ด้านอุปมาอุปไมย ด้านสรุปความและด้านหาส่วนที่หายไป อภิปรายผลได้ดังนี้

2.1 เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะมีการเปลี่ยนแปลงความสามารถในการคิดเชิงเหตุผลสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องทั้งรายด้าน และโดยรวม ดังนำเสนอด้วยกราฟแท่งภาพที่ 4.1 ได้จากการสังเกตพฤติกรรมการเปลี่ยนแปลงความสามารถในการคิดเชิงเหตุผลขณะจัดประสบการณ์ทั้ง 8 สัปดาห์ และจากตารางที่ 4.1 หมายความว่าเด็กปฐมวัยมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องที่ได้รับประสบการณ์ สามารถจำแนก อนุกรม อุปมาอุปไมย สรุปความและหาส่วนที่หายไป ได้ในลักษณะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ทั้งรายด้าน และโดยรวมตลอดการทดลองทั้ง 8 สัปดาห์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะมีผลต่อการพัฒนาความสามารถในการคิดเชิงเหตุผลของเด็กปฐมวัย ทั้งนี้เป็นเพราะการจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะมีกระบวนการเรียนการสอนที่ยึดเด็กเป็นสำคัญ เรื่องที่นำมาจัดประสบการณ์เป็นเรื่องที่น่าสนใจ ท้าทายให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติได้คิดค้น แสวงหาคำตอบ ได้ทดลอง ซึ่งเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวและมีความหมายกับเด็ก เด็กได้ประสบการณ์ในการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริงโดยใช้สื่อ และกิจกรรมที่หลากหลายด้วยวิธีการที่น่าสนใจ 4 ขั้นตอน ได้แก่ การกระตุ้นการสืบเสาะ การค้นหาคำตอบ การตรวจสอบคำตอบและการสรุป นำเสนอ ซึ่งองค์ประกอบต่างๆ เหล่านี้ ทำให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงจากแหล่งข้อมูลจริง จึงเกิดความสนุกสนานเป็นการช่วยกระตุ้นให้เด็กได้พัฒนาความสามารถในการคิดเชิงเหตุผล นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังพบว่า การจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะส่งผลให้ความสามารถในการคิดเชิงเหตุผลของเด็กปฐมวัย โรงเรียนบ้านคลองขุด จังหวัดนครศรีธรรมราช สูงขึ้น และผู้วิจัยได้พบประเด็นที่เป็นผลจากการจัดประสบการณ์ ซึ่งสามารถอธิบายได้ในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

2.1.1 ขั้นกระตุ้นการสืบเสาะ ขั้นนี้เป็นขั้นที่ครูใช้สื่อเร้าความสนใจ และคำถามกระตุ้นให้เด็กคิด ผู้วิจัยพบว่าการนำสื่อ และใช้คำถามที่ท้าทายสามารถจุดประกายความสนใจเด็กนำไปสู่การตรวจสอบด้วยตนเอง ในบางครั้งความต้องการของครูที่ต้องการรู้คำตอบไปพร้อมๆ กับเด็กนั้น ช่วยให้เด็กเกิดความกระตือรือร้นเพิ่มขึ้น และเด็กก็เกิดคำถามขึ้นมากมาย เป็นการช่วยตอบสนองความต้องการของเด็ก เนื่องจากเด็กวัยนี้เป็นวัยที่มีความอยากรู้อยากเห็น ช่างสงสัย ช่างสังเกต ช่างซักถาม

2.1.2 ขั้นค้นหาคำตอบ ขั้นนี้เป็นขั้นที่เด็กใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้าในการแสวงหาความรู้ เด็กได้คิดหาวิธีการต่างๆ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสำรวจ ตรวจค้น ถามผู้รู้ ค้นคว้าหาคำตอบจากหนังสือ และทำการทดลองด้วยการลงมือกระทำ เพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบ ทั้งนี้ เด็กเรียนรู้จากการสำรวจ สังเกต โดยใช้ประสาทสัมผัสอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างร่วมกัน รวมทั้งมีอุปกรณ์ต่างๆ ช่วยในการสังเกต และมีการปฏิสัมพันธ์กันคน กับวัตถุ กับสิ่งของ ทำให้ความคิดของเด็กเกิดการพัฒนา

2.1.3 ขั้นตรวจสอบคำตอบซ้ำ เป็นขั้นที่เด็กได้อธิบายสิ่งที่ได้สำรวจตรวจสอบอย่างมีเหตุผล โดยมีความเชื่อมโยงและสัมพันธ์กันจากการสำรวจไปสร้างความรู้ใหม่ที่เชื่อมโยงกับความรู้เดิมและมีความสอดคล้องกับการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของพีอาเจท์ (Piaget) ที่ได้กล่าวว่า เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งใดจะมีการดูดซึมภาพหรือเหตุการณ์ต่างๆ เข้าไปตามประสบการณ์ของแต่ละคน และเด็กจะแสดงพฤติกรรมต่อสิ่งใหม่ดังเช่นที่เคยมีประสบการณ์เพราะคิดว่าสิ่งใหม่นี้เป็นส่วนหนึ่งของประสบการณ์เดิม และการที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งใดก็ตามในครั้งแรก เด็กจะพยายามทำความเข้าใจกับประสบการณ์ใหม่ด้วยการใช้ความคิดเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ในที่สุดเด็กสามารถผสมผสานความคิดใหม่นั้น ให้กลมกลืนเข้าไปได้กับความคิดเก่า (สุรางค์ โค้วตระกูล 2545)

2.1.4 ขั้นสรุป และนำเสนอ เป็นขั้นที่เด็กสร้างองค์ความรู้ของตนเอง และแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ด้วยการฟัง พูด และซักถาม เกี่ยวกับการสำรวจ ตรวจสอบโดยการลงมือปฏิบัติการทดลอง เพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ เด็กได้พูดเกี่ยวกับสิ่งที่ได้ปฏิบัติกิจกรรม พร้อมทั้งบอกวิธีการที่ใช้ในการสำรวจ ตรวจสอบ และให้คนที่ฟังพูดเพิ่มเติม ที่เพื่อนยังพูดไม่ครบ การใช้ภาษาของเด็กมีลักษณะยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง คำต่างๆ มีความหมายต่างกันระหว่างเด็กแต่ละคน (สุวัตก์ นิยมค้า 2535)

จากประเด็นต่างๆ ดังกล่าวสรุปได้ว่า การจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะสามารถส่งผล ต่อการเปลี่ยนแปลงระดับพัฒนาการความสามารถในการคิดเชิงเหตุผลของเด็กปฐมวัยในโรงเรียนบ้านคลองขุด จังหวัดนครศรีธรรมราชให้สูงขึ้น

2.2 ผลการเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการคิดเชิงเหตุผลของเด็กปฐมวัย โรงเรียนบ้านคลองขุด จังหวัดนครศรีธรรมราช หลังจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะ สูงกว่าก่อนจัดประสบการณ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าการจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะส่งผลให้ความสามารถในการคิดเชิงเหตุผล สูงขึ้นทั้งโดยรวมและรายด้าน เป็นผลมาจากการฝึกฝนและการกระตุ้นให้เด็กได้สำรวจตรวจสอบ โดยใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า มีโอกาสได้กระทำกับสื่อวัสดุ มีการใช้อุปกรณ์ต่างๆ ในการสำรวจ ตรวจค้น ได้ทดลอง และเฝ้าสังเกตปรากฏการณ์ ทำให้เด็กเกิดความอยากรู้ อยากเห็น ซึ่งสนองความต้องการที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติของเด็กสอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการของ บรูเนอร์ ที่เน้นความสำคัญของสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีผลต่อความเจริญงอกงามทางสติปัญา (ชนาธิป บุบผามาศ 2553: 8)

นอกจากนี้ แผนการจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะที่เด็กได้รับประสบการณ์จำนวน 32 แผน 32 เรื่อง เป็นเรื่องที่ท้าทายเด็กในเชิงความคิด ให้เด็กคิดค้นสิ่งใหม่ๆ เชิงเหตุผล เป็นการจัดประสบการณ์ที่สอดคล้องกับพัฒนาการเด็ก เนื่องจากเด็กวัยนี้มีความอยากรู้อยากเห็น กระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรม มีความสนุกสนานในการเรียนรู้ในสิ่งที่ชอบสิ่งที่สนใจและมีความสุขในการเรียน การจัดประสบการณ์แบบสืบจึงช่วยในการพัฒนาด้านสติปัญญาของเด็ก สอดคล้องกับงานวิจัยของปรมาภรณ์ ทองสุ (2550) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาการคิดทางบวกสำหรับเด็กปฐมวัยด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ของเด็กปฐมวัยที่มีอายุ 5-6 ปี ผลการวิจัยพบว่าเด็กมีความสามารถในการคิดทางบวกสูงขึ้นกว่าก่อนทดลอง และสอดคล้องกับการศึกษาของพนิตสุภา โกศิลา (2553) ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และคุณลักษณะด้านจิตพิสัย สำหรับเด็กปฐมวัยที่มีอายุ 5-6 ปี ผลการวิจัยพบว่าเด็กมีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์คิดเป็นร้อยละ87.22 และมีคุณลักษณะด้านจิตพิสัยสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลองโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ย 2.70 สอดคล้องกับชนัญญา ไทยนิวัฒน์วิไล (2551) ที่ศึกษาผลการจัดประสบการณ์วิทยาศาสตร์โดยวิธีวัฏจักรการสืบสอบหาความรู้ที่มีต่อทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของเด็กอนุบาล อายุ 5-6 ปี ผลการวิจัยพบว่าหลังทดลองเด็กมีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากการพัฒนาความสามารถในการคิดเชิงเหตุผล โดยการจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะของเด็กปฐมวัย โรงเรียนบ้านคลองขุด จังหวัดนครศรีธรรมราชสูงขึ้น เพราะเด็กได้ลงมือกระทำกับวัตถุจนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองเป็นการจัดประสบการณ์ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติจริงและได้พัฒนาความสามารถในการคิดเชิงเหตุผล อีกทั้งสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ตั้งแต่ระดับปฐมวัย สอดคล้องกับเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543) กล่าวว่า การส่งเสริมการคิดให้เกิดขึ้นในเด็กปฐมวัยนับเป็นสิ่ง

สำคัญ เพราะเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ประสบการณ์อื่นรวมทั้งความสามารถในการแก้ปัญหา ซึ่งจะทำให้เด็กอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข นอกจากนี้ เด็กยังได้คิด ได้ใช้เหตุผลจำแนก หาส่วนที่หายไป อนุกรม อุปมาอุปไมย และสรุปความ จากกิจกรรมในแผนการจัดประสบการณ์ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของพีอาเจท์ ที่กล่าวถึงพื้นฐานการสร้างองค์ความรู้ของผู้เรียนที่ต้องเน้นการเรียนรู้แบบลงมือกระทำ (Active Learning) และการเรียนรู้ดังกล่าวจะต้องจัดให้เด็กได้กระทำกับวัตถุ ได้มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคล ความคิด และเหตุการณ์จนกระทั่งสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง (Hohmann & Weikart: 1955 อ้างถึงในพัชรี ผลโยธิน 2543: 8) ดังที่สุพิน บุญชูวงศ์ (2532: 5 อ้างถึงใน พันทิพา บุญสรรค์ 2550: 31) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะกระตุ้นให้เด็กได้ค้นคว้าด้วยตนเอง ฝึกให้เด็กคิดอย่างมีเหตุผล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วีระ ไทยพานิชย์ (2541) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะช่วยให้เด็กพัฒนาการคิดอย่างมีเหตุผล

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า สิ่งที่เด็กได้เรียนรู้จากการจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะ ช่วยส่งผลต่อความสามารถทางการคิดเชิงเหตุผลในแต่ละด้าน ได้แก่ ด้านจำแนก ด้านอนุกรม ด้านอุปมาอุปไมย ด้านสรุปความ และด้านหาส่วนที่หายไป ซึ่งความสามารถแต่ละด้านในการคิดเชิงเหตุผลของเด็กปฐมวัยแต่ละคนมีความแตกต่างกันตามความสามารถพื้นฐานเดิมของเด็ก

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

3.1.1 การเลือกหัวเรื่องการจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะ ควรเป็นเรื่องที่จุดประกายความสนใจเด็ก เป็นเรื่องที่เด็กควรมีประสบการณ์อยู่บ้าง และสามารถใช้ประสบการณ์ตรงในการค้นคว้าหาข้อเท็จจริง

3.1.2 การจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะควรจัดเป็นกลุ่มเล็ก เด็กสามารถศึกษาได้อย่างลุ่มลึกกว่ากลุ่มใหญ่ และควรจัดประสบการณ์ให้เด็กอย่างต่อเนื่อง เพราะทำให้เด็กได้คิด กล้าพูด กล้าแสดงความคิดเห็น มีเหตุผล อยากรู้อยากเห็น และใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ทำงานอย่างมีระบบ มีระเบียบ

3.1.3 การจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะในการแสวงหาความรู้ เพื่อให้เกิดความสามารถในการคิดเชิงเหตุผล เป็นกิจกรรมที่เหมาะสม และสอดคล้องกับธรรมชาติของเด็ก แต่อาจใช้เวลามากกว่าที่กำหนดบ้าง เนื่องจากบางกิจกรรมเด็กต้องเฝ้าสังเกตการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นช้า

3.1.4 การใช้คำถามระดับสูงของครูในการจัดประสบการณ์ มีส่วนช่วยกระตุ้นให้เด็กเกิดการคิดอย่างมีเหตุผล ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงความสามารถของเด็กด้วย

3.1.5 การจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะ เน้นการลงมือปฏิบัติ และมีผลงาน ครูควรนำผลงานที่เด็กบันทึก มาแสดงที่ป้ายนิทรรศการ เพราะเด็กจะรู้สึกภาคภูมิใจกับผลงานที่ตนทำ

3.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับผลการจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะที่มีต่อการแก้ปัญหาหรือต่อความรับผิดชอบ นอกเหนือจากความสามารถในการคิดเชิงเหตุผล

3.2.2 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างผลการจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะกับการจัดประสบการณ์ในรูปแบบอื่นที่มีต่อความสามารถในการคิดเชิงเหตุผลของเด็กปฐมวัย